

DÉLEURÓPAI PROBLÉMÁK.

A HÁBORÚ ÓTA kifejlődött világpolitikai konstelláció legfontosabb vonásainak egyike az az ellentét, amely Franciaország és Olaszország között fennáll. Annyira fontos, hogy sokszor úgy látszik, mintha a háború utáni világpolitikában azt a helyet töltené be, amelyet a háborút megelőző évtizedekben az Elzász-Lotaringia birtoka miatt keletkezett német-francia ellentét foglalt éi. Az utolsó hetek nagy külpolitikai eseményeit: egy olasz hajórajnak a marokkói partokon való megjelenését, a francia-jugoszláv szerződés létrejöttét és végül az olasz-albán szövetség megalakulását nem is érthetjük meg teljesen, ha ezeket az eseményeket nem nézzük első sorban a francia-olasz ellentét látszögéből.

Az olasz és francia érdek három kérdésben áll egymással szemben, 1. Az egyik ellentét Olaszország ama törekvéséből fakad, hogy az összes olaszokat saját határain belül egyesítse. Azok az olasz nyelvterületek, amelyek a háború előtt Ausztria vagy Magyarország birtokában voltak (Trentino, Trieszt, Dalmáda egy része, Fiúmé), jelenleg egyesítve vannak Olaszországgal. Ma két jelentősebb olasz nyelvterület fekszik Olaszország határain kívül. Az egyik Svájcához tartozik, amdynek Tessin nevű kantonját olaszok lakják. Ezek között állandóan folyik ugyan némi olasz nemzeti agitáció, de ez eddig kirobbanásra nem vezetett. A másik az olasz határokon kívül eső olasz nyelvterületet, Nizzát és Savoyát, a franciák bírvák. Ez a terület 1860-ban népszavazás útján került Franciaországhoz és mintegy ára volt annak a támogatásnak, amelyben III. Napóleon az olaszokat függetlenségük kivívásában részesítette. Bár ez a kérdés a mai francia-olasz ellentétek sorában inkább csak lappangó alakban szerepel, mert sem a franciák, sem az olaszok nem szoktak róla beszélni, a két állam politikusainak nyilatkozataiban sokszor találhatunk a sorok között vonatkozásokat erre a kérdésre és azért ezt az olasz-francia viszony megítélésénél sohasem szabad szem elől téveszteni. Gyakran azok a politikai tendenciák a legerősebbek, amdyekről az érdekeltek a legmélyebben hallgatnak.

2. A második nagy ellentét Franciaország és Olaszország között a Földközi-tenger uralma feletti versengésből alakult ki. Igaz, hogy a Földközi-tenger tulajdonképeni ura Anglia, amely csodálatos ösztönnel már oly időben szerezte meg magának a Földközi-tengeren a legfontosabb katonai pozíciókat (Gibraltár, Malta), amikor ennek a tengernek még távolról sem volt az a jelentősége, amely ma. A Földközi-tenger feletti uralmat Anglia mindig meg tudta védeni ama két hatalom ellen, amely azt egyedül fenyegethette volna: Franciaország és Oroszország ellen, sőt Anglia XIX. századbéli kontinentális politikájának éppen az a törekvése a kulcsa, hogy Franciaországot és Olaszországot egymás ellen játssza ki a Földközi-tengeren gyakorolt uralma zavartalanságának biztosítására. Mindazáltal Franciaország ezen a tengeren bizonyos mértékben állandóan versenytársa maradt Angliának, ha meg is elégedett a második hegedűvel. Franciaországnak tengeri pozícióját azonban veszélyezteteti Olaszországnak törekvése a Föld-

közi-tengeren gyakorolt befolyásának további kiépítésére, amelyre Anglia részéről is kapott biztatást, nyilvánvalóan a célból, hogy Franciaország pozíciója e tengerrészen ezzel is meggyengüljön. Ezt az ellentétet fokozza a Földközi-tenger partvidékének birtokáért folyó versengés. Anglia kezdetől fogva elsősorban Egyiptom birtokára törekedett, amelyre keletindiai birtokának védelme céljából volt szüksége. Ezt a célját a főleg Franciaország részéről támasztott nehézségek fokozatos leküzdésével sikerült elérnie. Franciaország Algírnak száz évvel ezelőtt történt meghódításával, majd 1881-ben Tunisznak angol tanácsra történt birtokbavételével és végül a Marokkóban való terjeszkedéssel (amelyben Spanyolországgal kellett osztozkodnia) bőségesen kárpótolta magát. Olaszország nem látta szívesen Franciaországnak Észak-Afrikában való terjeszkedését, különösen a Szicíliához közel eső tuniszi partoknak birtokbavételét és a Tuniszhoz tartozó Bisertának erős francia hadikikötővé való kiépítését, de nem lévén elég erős arra, hogy ennek a törekvésnek ellenszegüljön, megalkudott vele, csatlakozott az 1904 április 8-án létrejött, a Földközi-tenger partvidékét felosztó angol-francia egyezményhez és kárpótlásul odaigértette magának Tripolisz birtokát, amelyet 1911/12-ben egy hódító hadjárat útján meg is szerzett magának. Szíve mélyében az olasz politika sohasem áldozta fel messzebbmenő, csak Franciaország rovására érvényesíthető óhajait a Földközi-tengeren és fenntartotta magának azt a lehetőséget, hogy adandó alkalommal ezekre is visszatérhessen.

3. Kapcsolatos ezzel az ellentéttel az a kérdéscsoport, amely a Földközi-tenger keleti részében merült fel. Mindazok az ellentétek, amelyek — mint látni fogjuk — ezen a téren Olaszország és Jugoszlávia között felerültek, egyúttal szembeállítják egymással Franciaországot és Olaszországot is. Ebbe a csoportba tartozik az Adriai-tenger feletti uralomért való vetélkedés, az Adriai-tenger keleti partja birtoklásának kérdése és ezzel kapcsolatban az egész balkánkérdés. Mindezek a problémák elsőrendű fontosságúak Franciaország részére is, mert hiszen kétségtelen, hogy Olaszországnak korlátlan uralma az Adriai-tenger és annak partvidéke felett igen jelentékeny módon erősítené meg Olaszországnak pozícióját a Földközi-tengeren, ami mindenesetre a francia hatalmi pozíció visszaszorításával járna.

Az utolsó hetek eseményei a francia-olasz érdekellentétek komplexumában kivált a második és a harmadik csoportban érintett kérdésekre vonatkoznak. Ezeket tehát a közelmúlt eseményeinek látószögéből bővebben is szemügyre kell vennünk.

Az első szikra a Földközi-tenger nyugati részében, Marokkóban pattant ki.

Olaszország vezető államférfia, Mussolini már hónapokkal ezelőtt nyíltan proklamálta abbéli törekvését, hogy Itáliának a Földközi-tengeren elfoglalt pozícióját megerősítse. Legnyomatékosabban tette ezt a múlt év április havában Tripoliszban tett látogatása alkalmával. Mielőtt hajóra szállt, a fascista pártvezetőség előtt kijelentette: „Mi (olaszok) a Földközi-tenger népe vagyunk. Jövönk mindig a tengeren feküdt és ezentúl is mindig a tengeren fog feküdni.“ Tripoliszban az ottani kormányzói palota erkélyéről tartott beszédében pedig újtán „a római nép hatalmi megnyilvánulásának“ mondta, homályos célzásokat tévén arra, hogy „a római nép akaratát senki sem fogja feltartóztathatni“. A hozzá közelálló lapok ezt a kijelentését úgy magyarázták, hogy ezzel „Itália a maga terjeszkedési szükségletét európai megvitatás alá bocsátotta“. Mindezek a kijelentések elég nagy nyugtalanságot keltettek Franciaországban. Olaszország erélyes fellépését a Földközi-tengeren azoknak a megállapodásoknak vélték tulajdonítani, amelyek 1925 végén Chamberlain angol külügyminiszternek Mussolinival való rapallói találkozása alkalmával szóbelileg alkalmasint létrejöttek és ez

a gyanú fokozta a franciák nyugtalanságát. Kellemetlenül érintette a franciákat az 1926 augusztus 9-én Spanyolország és Olaszország között megkötött madridi szerződés is. Ez szószerinti szövegében egyszerű barátsági szerződés. Mivel azonban Spanyolország közvetlenül a szerződés megkötése után fokozott diplomáciai tevékenységet fejtett ki a marokkói kérdésben, Tanger városának saját érdekszférájához való csatolását kívánván a hatalmaktól, ebben az esetben is az a gyanú keletkezett, hogy a madridi szerződés arra törekszik, — angol támogatással — hogy a Földközi-tengerben új helyzet teremtsék. A következő olasz lépés, amely Franciaországban nyugtalanságot keltett, az olasz-albán úgynevezett tiranai szerződés megkötése volt (1926 november), amelyről alább még szó lesz. Különösen kellemetlenül érintette azonban a francia politikát az az eset, amely ez év októberében játszódott le. A tangeri kikötőben, Marokkóban, ugyanis váratlanul egy, az olasz királyi család egy tagjának, az udinei hercegnek vezénylete alatt álló olasz hajóraj jelent meg, mintegy jelezve azt, hogy Olaszország a maga részére is szót kíván a világháború felé) ennek megfélemlően Franciaország befolyása alá helyezték Marokkót, annak a kis résznek kivételével, amely spanyol hatalom alá került. 1912 szeptember 28-án újabb megállapodás létesült a két ország között (Poincaré—Tittoni-féle deklaráció), amelyben Olaszország Marokkóra nézve, Franciaország pedig Lybiára, a volt Tripoliszra, nézve teljes érdektelenséget jelentett ki. Ha tehát most Olaszország ebben a kérdésben szót kér, akkor ebbéli igényének a francia álláspont szerint az eddigi szerződéseken alapuló jogcíme nincsen. Lehetséges, hogy ez úgy is van. Csak az a kérdés, hogy a mai jogállapot a változó hatalmi viszonyokhoz képest nem fog-e módosulni, mert a mai külpolitikában mindennél ez a döntő szempont.

A kérdéskomplexum e részének egyelőre további fejleményei nincsenek, de ez a kérdés azért még távolról sem került le a napirendről.

*

Az olasz flotta tangeri látogatására adott válasznak tekintik általában a francia-jugoszláv szövetség létesítését. Jelentőségének megítélésére szükséges az olasz-jugoszláv viszonyt döntően befolyásoló tendenciáknak ismerete.

Az olasz-jugoszláv viszonyt különösen három kérdés határozza meg.

Befolyásolja mindenekelőtt az a tény, hogy a mai Olaszország területén igen nagyszámú, körülbelül 450.000 (jugoszláv becslések szerint 6—800.000) délszláv nemzetiségű néptöredék él, amely az erősen nemzeti irányú olasz politikával éles ellentétben áll. Ez a mozzanat különösen érvényesül a nyugati jugoszlávoknál, ami erősen megnyilvánult ez év október havában, amikor a szlovének és horvátok az osztrák-magyar hadseregnek az olaszokkal szemben aratott karfreit-i (caporettoi) győzelmét nemzeti ünnepként ülték meg, úgy, mintha az a délszláv népeknek az olaszok felett kivívott győzelme lett volna, bár valójában a szlovének és horvátok csak egy kis töredékét alkották az akkor harcban állt egyesült német és osztrák-magyar

hadseregnek. Egy ez alkalommal jugoszláv részről kiadott, az olasz uralom alatt élő „adriai és isonzoí testvérekhez“ intézett kiáltvány azzal végződik: „Egyek voltunk, egyek vagyunk és egyek fogunk maradni örökre!“ A jugoszláv-olasz ellentéteknek e részével azonban most nem kell bővebben foglalkoznunk.

A második ellentét Olaszországnak ama bevallott törekvéséből származik, hogy az Adriai-tenger feletti uralmat kizárólag magának biztosítsa, illetve abból a jugoszlávokat lehetőleg kizárja. Az olasz felfogás szerint az Adria olasz tenger, „Maré nostro“-nak, a „Mi tengerünkének nevezik és ebben a két szóban messzire kiható politikai programún rejlik. Ennek a törekvésnek vannak érzelmi alapjai, mert belekapcsolódik a régi római imperium, majd később Velence tengeri uralmának reminiscenciáiba. De el kell ismerni azt is, hogy reális hatalmi okok is Olaszország politikája mellett szólnak. Az olaszok bírván az Adria egyik partját, ezt a túlsó partot bíró ellenséges állam bármikor veszélyeztetheti. De különösen kidomborodik Olaszországnak érdeke az Adriai-tenger korlátlan birtokában az Otrantóiszorosnál (Brindisi és Valona között), ahol az Adriai-tenger 80—100 km-re szorul össze és ahol az egész Adriát el lehet zárni. Viszont Jugoszláviának ősi, hatalmi és gazdasági szempontokból egyaránt érthető aspirációihoz tartozik az adriai tengerpart keleti részének birtoka, ezt pedig veszélyezteti az olasz politikának az Adria feletti korlátlan uralmat célzó törekvése. A jugoszláv politika részére Ausztria-Magyarország felbomlása határozottan hátrányos helyzetet teremtett az Adriában, mert ezáltal megsemmisült a legerősebb egyensúly az olasz adriai törekvésekkel szemben, amelyet a Monarchia, mint második adriai hatalom, alkotott. A jugoszlávoknak érzelmeit az olasz adriai törekvésekkel szemben mutatta a „Jadranska straza“ (Adriai őrség) című egyesületnek kongresszusa, amely félhivatalos színezettel (a király is képviselve volt) ez év november hó i-én folyt le Spalatóban. A kongresszus elnöke, Bianchini, arról a történeti küzdeletről beszélt, amelyet a délszlávoknak az Adria birtokáért folytatniuk kellett, és nemzeti hitként vallotta, hogy az Adria a délszlávoké és hogy „ez a tenger az azt elrabolni szándékozó idegeneké nem lesz soha“, sőt arra a kijelentésre is ragadtatta magát, hogy a jugoszlávok „soha sem fogják megengedni, hogy azon a tengeren más lobogó lengjen, mint jugoszláv!“ A kongresszus végén elfogadott rezolúció pedig kijelenti, hogy „a jugoszláv nép minden kísérlet ellen, mely arra irányul, hogy az Adriára való jogai kétségbe vonásának, életének feláldozásával is küzdeni fog, bárhonnt jöjjön ez a kísérlet“. Az olaszoknak kevéssel ezelőtt Milánóban tartott „Adriai kongresszusa“ természetesen hasonló hűrokat pengetett a jugoszlávokkal szemben.

A legszorosabb kapcsolatban az Adriai-tenger miatti versengéssel áll az a harmadik érdekellentét, amely Olaszország és Jugoszlávia között fennáll és amely az Albániával szemben követett politikára vonatkozik. Az Adria keleti partjának igen nagy részét albán nemzetiségű lakosság bírja. Magyarázatra nem szorul tehát, hogy az, aki Albániát magától függésbe tudja hozni, igen jelentékeny mértékben segíti elő saját uralmát az Adriai-tenger felett. A háború előtti időben Ausztria-Magyarország és Olaszország együttesen jártak el akkor, amikor a török birodalom feloszlása oly stádiumba jutott, hogy egy önálló Albánia megteremtése elkerülhetetlenné vált. Vetélkedtek egymással, intrikáltak egymás ellen — de együttműködtek. A világháború után Albánia visszakapta nagyjában az 1911-ben részére megállapított határokat, amelyek azonban úgy voltak megvonva, hogy igen sok albánlakta terület Jugoszlávia vagy Görögország uralma alá került. A berlini kongresszus idejében, amikor körülbelül 700.000 albán már Szerbiának és Montenegrónak utaltatott át, egy szerb történetíró még mindig 1,400.000 lélekre

becsülte a török uralom alatt megmaradt albánokat, összesen tehát 2.1 millióra tette azok számát. A mai Albánia lakosságát pedig az 1923-ban megjelent hivatalos statisztika 803.959-re becsüli. Ennek a két számnak szembeállítását mutatja legjobban Albánia összezsugorításának mérvét. A kis Albániának támogatásáért mégis erős verseny folyt állandóan Jugoszlávia és Olaszország között, amely csak élesedett geológiai kutatások ama eredményei által, melyek szerint Albániában kőolajforrások is lehetnek.

Dacára ezeknek az éles ellentéteknek, Jugoszlávia hosszú időn át igyekezett barátságos viszonyt tartani Olaszországgal. Ezt az olaszbarát politikát Jugoszláviában kivált Nincsic volt külügyminiszter képviselte. A békekötés után az olasz-jugoszláv határok megvonása, kivált Fiúmé hovartartozása kérdésében felmerült igen éles ellentéteket, amelyeket itt csak futólag érinthetünk, 1920 november 12-én az Olaszország és Jugoszlávia között lefolyt közvetlen tárgyalások alapján létrejött rapallói szerződés békésen szabályozta, inkább az olasz, mint a jugoszláv álláspontnak megfelelően. Ezt követőleg a S.-Margheritai szerződés 1922 október 22-én barátságos alapon rendezte a rapallói szerződés után fennmaradt, különösen gazdasági vonatkozású kérdéseket. 1924 január 27-én létrejött a római szerződés, amely barátsági megállapodás alakjában öt esztendőre bizonyos kölcsönös segítséget vett kilátásba, amelyet a két állam egymásnak — kivált a területi status quo fenntartása érdekében — nyújtani tartozik. Ezt a megállapodást, amely átmenetileg azt a látszatot keltette, mintha Olaszország hajlandó volna a maga adriai aspirációit háttérbe szorítani, csak azért, hogy Jugoszláviát elvonja a francia befolyás alól, 1925-ben követték a nettunói megállapodások, amelyek a két állam közötti gazdasági viszonyokat szabályozták.

Ekkor azonban fordulat állt be az olasz-jugoszláv viszonyoknak eddigi barátságos tendenciájában. A nettunói megállapodások elégedetlenséggel találtak a belgrádi szkupstánában. Különösen a nyugati jugoszlávok attól tartottak, hogy e megállapodások eredménye az egész jugoszláv tengerpartnak olasz vállalkozókkal és munkásokkal való elárasztása lesz. Féltek a szerződéstől a jugoszláv Adria-érdekeket is, és erősen kikeltek Olaszországnak belső politikája ellen, amellyel a területén élő délszláv töredékeket elnyomja. A nettunói szerződés tárgyalását erre a hangulatra való tekintettel elhalasztották és azt Jugoszlávia nem is ratifikálta.

Az albán-kérdésben beállt események még jobban kiélesítették az újból felbukkant olasz-jugoszláv ellentétet. Albánia a háború után régenesség alatt, majd Achmed Zogu diktatúrája alatt állt. 1924 nyarán Fan Noli felkelést szított és megbuktatta Achmed Zogut, aki jugoszláv területre vonult és ott a jugoszláv kormány segítségével hadsereget szervezett, amellyel 1924 decemberében visszafoglalta az Albánia feletti uralmat. Az általános vélemény az volt, hogy Albánia ura ezzel függő viszonyba került Jugoszláviától, sőt a nyilvánosság foglalkozott is egy — kétségtelenül apokrif — szerződéssel, amely állítólag közte és a jugoszláv kormány közt jött létre és amely Albániát úgyszólván fenntartás nélkül jugoszláv protektorátus alá helyezte. A dolgok azonban másként fejlődtek. Elismerésre méltó ügyességgel az olasz kormány meg tudta nyerni a maga részére Achmed Zogut, aki minden skrupulus nélkül hajlandó volt ama jugoszláv kormány ellen fordulni, amelynek támogatása nélkül a hatalmat sohasem tudta volna magának megszerezni. 1926 november 27-én Olaszország és Albánia között létrejött a tiranai szerződés, amelyben kötelezik magukat arra, hogy együttes erővel fognak elhárítani minden „az albán politikai, jogi és területi status quo megbontására irányuló törekvést“, valamint arra, hogy egyikük Sem fog „más hatalmakkal olyan politikai vagy katonai egyez-

ményeket létesíteni, amelyek a másik fél érdekeire nézve sérelmesek volnának“. A tiranai szerződés megkötésének ténye, mely Belgrádban nagy felzúdulást váltott ki, végleg megdöntötte a jugoszláv politikának olaszbarát irányát, aminek folytán Nincscics le is mondott, helyét a francia barát Marinkovicsnak adva át.

Ennek az új politikai orientációnak kifolyása az a szerződés, amelyet Franciaország és Jugoszlávia ez év november n-én — egy nappal a rapallói szerződés hetedik évfordulója előtt — Párizsban kötöttek. Ezt a szerződést a francia és jugoszláv külügyminiszterek már 1926 tavaszán Genfben beszélték meg, sőt parafálták is, de a francia kormány mindeddig vonakodott azt aláírni és nyilvánosságra bocsátani, nyilván Olaszország érzékenységének kímélésére. A tangeri olasz flottalátogatás után azonban — úgy látszik — szükségesnek tartott egy sakkhúzást Olaszország ellen és a szerződés aláírásával akart nyomást gyakorolni az olasz kormányra. Maga a szerződés azt mondja ki, hogy a szerződő felek egyike sem fog részt venni az olyan támadásban, amely a másik ellen irányul, hogy minden az egyik fél biztonságát érintő népszövetségi határozatot együttesen fognak vizsgálat tárgyává tenni, hogy egyikük megtámadtatása esetében azonnal érintkezésbe fognak lépni egymással, hogy minden a jelenlegi politikai helyzet megváltoztatására irányuló szándék ellen közösen fognak fellépni és hogy egyáltalában az európai politikai kérdésekre vonatkozólag állandóan ki fogják cserélni nézeteiket és egymást támogatni fogják. Ez a szerződés bevonta Jugoszláviát abba a hatalmi csoportosulásba, amelyet Franciaország a maga politikájának alátámasztására Közép-Európa más államaival is létesített.

A franda-jugoszláv szerződésnek első következménye az volt, hogy Olaszország most egy további lépéssel kilépett rezervájából Albániára nézve. A franda-jugoszláv szerződést november n-én írták alá és már november 22-én létrejött a második tiranai szerződés, amely formális, húszévi időtartamra szóló olasz-albán védelmi szövetséget foglal magában és Albánját húsz évre Olaszország vezetése alá helyezi. Ebben a szerződésben a két állam kölcsönös segítséget biztosít egymásnak külső támadások ellen. Ha az egyik szerződő felet valami általa nem provokált háború fenyegetné, együttesen fognak minden eszközzel odatörekedni, hogy ne csak az ellenségeskedések elkerültesenek, hanem, hogy a fenyegetett fél igazságos elégtételt is kapjon. Ha mégis háborúra kerülne a dolog, akkor mindennemű katonai, pénzügyi és más segítséget tartoznak egymásnak nyújtani és béke, vagy fegyverszüneti szerződéseket csakis kölcsönös egyetértéssel fognak tárgyalni vagy megkötni. Egy kiegészítő szerződés háború esetében a katonai főparancsnokság kérdését is szabályozza. — Ez a szerződés alapján ugyan nem változtatja meg a politikai konstellációt, mert hisz Albániában a múlt évi tiranai paktum óta már úgyszólván Olaszország gyakorolta a döntő befolyást, de minden esetre kimélyítette és szorosabbra fűzte az albán-jugoszláv viszonyt.

A franda és olasz sajtó egyaránt igyekszik bebizonyítani, hogy a saját állama által kötött szerződés egyedül és kizárólag a béke fenntartása érdekében létesült, valójában azonban mindkét szerződés ellenkező tendenciákat szolgál. Az ilyen természetű szerződésekből és szövetségekből kiderített annak idején a világháború és ezek a megállapodások sem mutatnak mást, mint azt, hogy az a mentalitás, amelyik a világháborút előidézte, a legcsekélyebb mértékben sem változott meg.

*

Hátra volna még annak ismertetése, hogy a különböző hatalmak milyen álláspontot foglalnak el egyfelől a francia-olasz ellentétkekhez, másfelől

az ezekkel az ellentétekkel szorosan összefüggő olasz-jugoszláv és jugoszláv-albán ellentétekhez.

Franciaország maga mellé tudott sorakoztatni több szövetséges államot, így Csehszlovákiát, Lengyelországot, Jugoszláviát. Ami Romániát illeti, Avarescu kormánya idejében hajlott az olaszbarát politika felé, amelyet azonban Bratianu visszafordított a francia politika irányába. Jelenleg Románia is Franciaország oldalán van. Belgium általában a francia politikát támogatja.

Olaszországnak ilyen értelemben vett szövetségesei — ha Albániától eltekintünk — pillanatnyilag nincsenek.

Ellenben valószínű, hogy az olasz politika igen nagy mértékben részesül támogatásban az angol politika részéről, amelynek Földközi-tengeri érdekei közelebb állanak az olasz, mint a francia érdekekhez.

A Balkán-félszigeten Görögországnak és Bulgáriának megnyeréséért folyik erős vetélkedés. A Görögország és Olaszország között még három évvel ezelőtt fennállt erős feszültség lényegesen engedett, másfelől pedig a Görögország és Jugoszlávia közötti viszony nem mentes minden zavartól. Az 1927 márciusában Rómában létesült olasz-görög megállapodás, amelyek alapján Olaszország látja el Görögországot hadianyaggal, arra enged következtetni, hogy Görögország az olasz politikát támogatja. Ami Bulgáriát illeti, ez a macedón kérdésben fennálló ellentéteknél fogva annyira szemben áll Jugoszláviával, hogy Bulgáriát semmi esetre sem lehet olyanak tekinteni, mint amely a francia-jugoszláv álláspontot támogatja, de egyelőre nincsen ok arra sem, hogy a bolgárokat az olasz politika támogatóinak tekintsük.

A többi Földközi-tengeri hatalom sorában Spanyolország — mint láttuk — a madridi szerződésbenközeledett Olaszországhoz, de egyidejűleg Franciaország is folytat vele tárgyalást Tangerre vonatkozó igényei dolgában.

Az osztrák politikát Olaszországgal szemben kedvezőtlenül befolyásolja — amint ez Seipel kancellárnak 1927 november 25-i beszédéből is kitűnik — az a bánásmód, amelyben az Olaszország területén élő német lakosok új hazájukban részesülnek, de azért Ausztria korántsem csatlakozott, már a német birodalomhoz való belső viszonyánál fogva is, azokhoz a hatalmakhoz, amelyek — mint Csehország, Lengyelország és Jugoszlávia — határozottan a francia álláspontot képviselik.

Németország ebben a kérdésben nem foglalt állást. Magatartását befolyásolja egyfelől az a viszony, mely közte és Franciaország között fennáll és amely egy évvel ezelőtt a thoiryi beszélgetések után barátságosabb volt mint ma, amikor az akkori beszélgetésektől várt hatás teljesen elmaradt, másfelől az az éles összetűzés, amely ez évben játszódott le a német-olasz vezető államférfiak között ama bánásmód miatt, amelyben az olasz kormány a németajkú olaszokat részesíti.

Mint a mondottakból kitűnik, Olaszországnak Jugoszláviával szemben való ellentéte nem valami elszigetelt jelenség, amely lokalizáltan kezdhető. Háttérben ott lappang a francia-olasz ellentét, amint ezt az utolsó hetek eseményei kétségtelenül bebizonyították. De mehetnének még egy lépéssd tovább és elmondhatnók azt is, hogy a francia-olasz ellentét mögött egy még ennél is komolyabb ellentét lappang, az, amely Anglia és Franciaország között áll fenn. Ezek a nagy világpolitikai összefüggések, amelyek komor felhőkként borítják be körülöttünk a politikai láthatárt, mindenesetre még fokozottabb óvatosságra ösztönöznek.

GRATZ GUSZTÁV.